

Konkurences padome

Šķeldas tirgus uzraudzība

Noslēguma ziņojums

Rīga

2022

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads.....	3
I. Kurināmā šķelda	4
II. Normatīvais regulējums	6
III. Tirgus analīze.....	9
3.1. Ražošana, imports, eksports un patēriņš	9
3.2. Cenas izmaiņas.....	11
3.3. Tirgus raksturojums un konkurences tiesības	13
3.4. Šķēršļi ražošanas apjoma palielināšanai	14
3.5. Iemesli cenu kāpumam	15
IV. Siltumuzņēmumu izvirzītie šķeldas iegādes nosacījumi	16
V. Secinājumi un ieteikumi	18

IEVADS

- 1 2021. un 2022. gadā kurināmās šķeldas cenas ir būtiski pieaugušas, piemēram, malkas šķeldas cena no 2021. gada jūlija līdz 2022. gada jūlijam ir pieaugusi par 160 %¹, tādējādi būtiski ietekmējot, citstarp, siltumenerģijas ražotāju, kas kā kurināmo izmanto šķeldu, izmaksas. Siltumenerģijas ražotāju izmaksu pieaugums pēc tarifu izmaiņām tiek pārnestas arī uz siltumenerģijas lietotājiem, līdz ar to ir būtiski gūt pārliecību, ka kurināmās šķeldas tirgū nav novērojami konkurences tiesību pārkāpumi.
- 2 Ņemot vērā iepriekšējā rindkopā norādīto, Konkurences padome (turpmāk – KP) pēc Ekonomikas ministrijas un Enerģētiskās drošības darba grupas aicinājuma 29.07.2022. uzsāka kurināmās šķeldas tirgus uzraudzību. Šī uzraudzība ir noslēgta pirms apkures sezonas sākuma – 29.09.2022.
- 3 Lai izprastu tirgus darbības principus un tirgū pastāvošo problemātiku, KP tirgus uzraudzības ietvaros tikās ar Ekonomikas ministrijas, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas, biedrības "Latvijas siltumuzņēmumu asociācija" un AS "Latvijas valsts meži" pārstāvjiem, kā arī ar biedrības "Latvijas Kokrūpniecības federācija" izpilddirektoru.
- 4 Tāpat KP ir analizējusi publiski pieejamo informāciju, Centrālās statistikas pārvaldes datus, SIA "Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts", UAB "Baltpool" un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas KP sniegtos datus, no Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas saņemto informāciju², kā arī atbildes uz šķeldas pārdevējiem izsūtītajiem informācijas pieprasījumiem. Atbildes saņemtas no SIA "APSĪTES AG", SIA "ECOMARK", SIA "Klasmann-Deilmann Bioenergy", LSEZ SIA "LASKANA", AS "Latvijas valsts meži", SIA "PATA", SIA "RAIRU", SIA "R GRUPA", SIA "SVEASKOG BALTFOR".
- 5 Tirgus uzraudzības mērķis ir sniegt ieskatu iemeslos, kas ir pamatā būtiskajam šķeldas cenu kāpumam, kas sākās 2021. gada nogalē un turpinās vēl šobrīd (2022. gada septembrī), kā arī novērtēt, vai tirgus dalībnieku rīcībā nav saskatāmi iespējami konkurences tiesību pārkāpumi. Papildus tam šajā noslēguma ziņojumā uzmanība tiek pievērsta siltumenerģijas ražotāju šķeldas iepirkumiem un tajos iekļautām konkurenci potenciāli ierobežojošām prasībām, kā rezultātā siltumenerģijas ražotāji, iespējams, šķeldu neiegādājas par iespējami zemāko cenu.
- 6 Jāņem vērā, ka šķeldas tirgus ir maz pētīts un analizēts. Šis apstāklis ir skaidrojams ar to, ka līdz šim tajā nebija novērojamas būtiskas problēmas un šķeldas cenas bija zemas. Tādējādi šobrīd publiski pieejamās informācijas apjoms par šķeldas produktu ir ierobežots.
- 7 25.10.2022. KP saņēma Ekonomikas ministrijas vēstuli Nr. 3.3-11/2022/6419N par šī ziņojuma projektu, kurā Ekonomikas ministrija skaidro savu viedokli par atsevišķiem ziņojumā iekļautajiem jautājumiem. KP ir izvērtējusi Ekonomikas ministrijas viedokli un, kur tas iespējams, ņēmusi to vērā un veikusi korekcijas šajā ziņojumā.

---

¹ SIA "Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts" 26.08.2022. sniegtā informācija KP.

² Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 04.10.2022. vēstule KP Nr. 2-2.24/2896.

I. KURINĀMĀ ŠĶELDA

- 8 Latvijā enerģētikā pielieto dažādus biomasas veidus. Visplašāk tiek pielietoti meža produkti, tas ir, malka, šķelda, granulas un citi. Šķelda īpaši plaši tiek izmantota tieši centralizētās siltumapgādes sistēmās, jo tās sagatavošana, pārstrāde un izmantošana ir viegli mehanizējama³.
- 9 Šķeldu iespējams iegūt mežizstrādes procesā, piemēram, šķeldojot ciršanas atliekas vai novācot apaugumu, novācot apaugumu no ne meža zemēm, kā arī kokrūpniecības procesā. Šķeldu ilgstoši iespējams uzglabāt īpašos uzglabāšanas laukumos, to piegādājot patērētājiem, kad tas ir nepieciešams⁴.
- 10 Šķeldošana ir koksnes mehāniska sadalīšana mazākās frakcijās dažādos virzienos attiecībā pret koksnes šķiedru virzienu⁵. Tādējādi tiek atvieglota šķeldošanas rezultātā iegūtās šķeldas transportēšana, uzglabāšana, pārkraušana un arī sadedzināšana, kā arī nodrošināta šo procesu mehanizācija un automatizācija⁶.
- 11 Šķeldas apkures katli aizvien biežāk tiek izmantoti centrālapkures sistēmās. Šķeldas izmantošanai centrālapkurē ir vairākas priekšrocības, tostarp šķeldas zemās cenas un tās pieejamība. Šķeldas apkures sistēmas darbības pamatprincips ir šķeldas padošana uz kurtuvi mehanizēti un automatizēti tieši no šķeldas noliktavas⁷.
- 12 Šķeldu uzkaite berkubikmetros⁸ (ber.m³), cieškubikmetros (m³) vai arī masas mērvienībās. Berkubikmetrs ir sasmalcinātas produkcijas tilpuma mērvienība. Lai šo tilpumu noteiktu, šķelda jāieber tilpnē ar zināmu vai izmērāmu tilpumu, piemēram, automašīnas kravas kastē. Lai pārietu no berkubikmetriem uz cieškubikmetriem, izmanto tilpīguma koeficientu k . Ņemot vērā, ka beramajai šķeldai, piemēram, to pārveidojot, ir īpašība sablīvēties, koeficientu k nosaka balstoties uz šķeldas veidu, iekraušanas paņēmienu, transportēšanas veidu un attālumu⁹. Tāpat šķeldu raksturo no tās saražotais siltuma daudzums MWh, kas tiek aprēķināts pēc formulas vai nolasīts no attiecīgā apkures katla¹⁰.
- 13 Šķeldas iedalījumam dažādos veidos (pēc kvalitātes un īpašībām) nepastāv vienota un standartizēta pieeja. Piemēram, Baltpool biomasas birža šķeldu pēc tās īpašībām iedala piecās kategorijās: SM1, SM1W, SM2, SM3D, SM3, kur SM1 ir augstākās kvalitātes šķelda, bet SM3 – zemākās¹¹.
- 14 Tāpat šķeldu iespējams iedalīt četros veidos: ciršanas atlieku šķelda, apauguma šķelda, tehnoloģiskā šķelda (iegūst, šķeldojot apaļos kokmateriālus, piemēram, malku) un celulozes šķelda (rodas kokmateriālu pārstrādes vietās pēc to nomizošanas) (skatīt 1. tabulu)¹².

³ VSIA "Vides projekti". Biomasas izmantošanas ilgtspējības kritēriju pielietošana un pasākumu izstrāde. Pieejams: https://lvafa.vraa.gov.lv/faili/petijumi/Biomasas_izmantosana.pdf

⁴ Turpat.

⁵ Tuherm H., Ābele A. Koksnes griešanas procesi. Pieejams: https://www.mf.llu.lv/sites/mf/files/files/lapas/Koksnes_griesanas_procesi.pdf

⁶ VSIA "Vides projekti". Biomasas izmantošanas ilgtspējības kritēriju pielietošana un pasākumu izstrāde. Pieejams: https://lvafa.vraa.gov.lv/faili/petijumi/Biomasas_izmantosana.pdf

⁷ Dubrovskis V., Adamovičs A. Bioenerģētikas horizonti.

⁸ 1 berkubikmetrs šķeldas ir līdzvērtīgs aptuveni 0.4 cieškubikmetriem šķeldas.

⁹ Liepa I. Meža taksācija. Pieejams: https://www.mf.llu.lv/sites/mf/files/files/lapas/meza_taksacija_PRINT.pdf

¹⁰ AS "Latvijas valsts meži" prezentācija KP 05.09.2022.

¹¹ Baltpool. Technical specifications of wood chip products. Pieejams: <https://www.baltpool.eu/en/biomass-exchange/products/>

¹² AS "Latvijas valsts meži" prezentācija KP 05.09.2022.

Šķeldu raksturojošās tehnoloģiskās īpašības

	<i>Ciršanas atlieku šķelda</i>	<i>Apauguma šķelda</i>	<i>Tehnoloģiskā šķelda</i>	<i>Celulozes šķelda</i>
<i>Frakcija >150 mm (max %)</i>	5	3	0	0
<i>Frakcija <3,15 mm (max %)</i>	40	30	10	5
<i>Mitruma saturs, %</i>	30-55	30-55	30-55	40-...
<i>Pelnu saturs, max %</i>	6	4	2	1
<i>Skujas un lapas</i>			Nav pieļaujamas	Nav pieļaujamas
<i>Miza (max %)</i>			10	2

Avots: AS "Latvijas valsts meži" prezentācija KP 05.09.2022.

- 15 Jāņem vērā, ka atkarībā no šķeldas tehnoloģiskajām īpašībām (kvalitātes), ir atkarīgs arī tās izmantojums. Proti, ciršanas atlieku šķeldu iespējams izmantot vienīgi siltuma/elektroenerģijas ražošanā (ja attiecīgais apkures katls pieļauj zemas kvalitātes šķeldas izmantošanu), apauguma šķeldu papildus iepriekš minētajam iespējams daļēji izmantot arī granulu ražošanā, savukārt tehnoloģisko šķeldu arī koksnes plātņu ražošanā, bet vienīgi celulozes šķelda papildus iepriekš minētajam ir izmantojama arī celulozes ražošanā¹³.
- 16 Tāpat atkarībā no šķeldas kvalitātes atšķiras arī tās pārdošanas cena, proti, ciršanas atlieku šķeldai cena ir viszemākā, bet celulozes šķeldai – ievērojami augstāka¹⁴. Minētais skaidrojams ar to, ka ciršanas atlieku šķeldai pielietojams ir visšaurākais, turpretī par augstākas kvalitātes šķeldu konkurē plašāks patērētāju loks.

Konkrētais tirgus

- 17 Saskaņā ar Konkurences likuma (turpmāk – KL) 1. panta 3.–5. punktu konkrētais tirgus ir konkrētās preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu. Konkrētās preces tirgus ir noteiktas preces tirgus, kurā ietverts to preču kopums, kuras var aizstāt ar šo noteikto precī konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības faktoru, preču pazīmes un lietošanas īpašības. Konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ģeogrāfiskā teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem.
- 18 Lai gan galvenokārt konkrētās preces tirgus tiek noteikts, pamatojoties uz pieprasījuma aizvietojamību, arī piegādātāju spējai pārorientēties uz cita pakalpojuma sniegšanu var būt būtiska disciplinējoša nozīme attiecībā pret esošajiem pakalpojuma sniedzējiem¹⁵.

¹³ AS "Latvijas valsts meži" prezentācija KP 05.09.2022.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai, 71. rindkopa.

- 19 KP konstatē, ka siltuma ražošanai ir izmantojama dažādu veidu jeb kvalitātes šķelda (izņemot zemas kvalitātes ciršanas atlieku šķeldu, ja apkures katls to nepieļauj), proti, dažādi šķeldas veidi no siltumenerģijas ražotāju perspektīvas ir savstarpēji aizvietojami, tādējādi starp dažādiem šķeldas veidiem pastāv aizstājamība no pieprasījuma puses. Tomēr starp dažādiem biomasas kurināmā veidiem aizvietojamība ir ierobežota, jo kurināmā veids ir atkarīgs no apkures katla uzbūves. Vienlaikus, KP ieskatā, piedāvājuma aizstājamība starp dažādiem šķeldas veidiem, ņemot vērā ražošanas specifiku (izejmateriālus) arī ir ierobežota, piemēram, AS "Latvijas valsts meži" ražo un pārdod vienīgi ciršanas atlieku šķeldu un tehnoloģisko šķeldu. Ņemot vērā tirgus uzraudzības mērķi un tvērumu, kā arī papildus ievērojot, ka nozarē nereti tiek izmantots termins "kurināmā šķelda", ar to saprotot šķeldu, kas izmantojama siltumenerģijas/elektroenerģijas ražošanai, kā konkrētās preces tirgus ir nosakāms kurināmās šķeldas tirgus.
- 20 Lai gan šķeldu ekonomiski pamatotāk ir pārdot un pirkt no iespējami tuvas novietnes (tātad ģeogrāfiskajam attālumam ir nozīme), ievērojot šī brīža šķeldas cenu, šis aspekts ir kļuvis mazāk būtisks. Papildus tam Latvijā pastāv vienots normatīvais regulējums, kā arī tirgū darbojas vairāki šķeldas pārdevēji, kas veic komercdarbību visā Latvijas teritorijā. Līdz ar to kā konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir nosakāms vismaz nacionālā līmeņa tirgus jeb Latvijas teritorija. Ievērojot, ka iepriekš ievērojami koksnes produktu, tostarp šķeldas, apjomi tika importēti no Baltkrievijas un Krievijas, iespējams, paplašinot konkrēto tirgu ģeogrāfiski, jautājums par precīzu ģeogrāfiskā tirgus teritoriju paliek atvērts.
- 21 Tādējādi šīs uzraudzības ietvaros kā konkrētais tirgus ir nosakāms **kurināmās šķeldas tirgus Latvijas teritorijā**.

II. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

- 22 Meža nozari Latvijā nacionālā līmenī reglamentē Meža likums, kura mērķis ir veicināt meža ekonomiski, ekoloģiski un sociāli ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem nodrošinot vienādas tiesības, īpašuma tiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus, kā arī reglamentēt valsts meža zemes pārvaldības un atsavināšanas nosacījumus¹⁶. Uz minētā likuma pamata izdots arī liels skaits Ministru kabineta noteikumu un rīkojumu.
- 23 Meža nozarē valsts pārvaldes funkcijas veic Zemkopības ministrija, kas izstrādā meža nozares politiku un tās īstenošanai nepieciešamos normatīvos aktus, nodrošina visu interešu grupu informētību, kā arī veicina mežsaimnieku un meža īpašnieku zināšanu un prasmju pilnveidošanu ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai¹⁷, un Valsts meža dienests, kas uzrauga visos Latvijas mežos to normatīvo aktu ievērošanu, kas regulē meža apsaimniekošanu un izmantošanu¹⁸. Valstij piekritošās un valsts īpašumā esošās uz valsts vārda Zemkopības ministrijas personā zemesgrāmatā ierakstītās meža zemes apsaimniekošanu un aizsardzību veic AS "Latvijas valsts meži"¹⁹.
- 24 Kokus mežā atļauts cirst galvenajā cirtē, kopšanas cirtē, rekonstruktīvajā cirtē, sanitārajā cirtē, atmežošanas cirtē, ainavu cirtē un citā cirtē²⁰. Koku ciršanas maksimālo apjomu hektāros un kubikmetros sadalījumā pa valdošajām koku

¹⁶ Meža likums, 2. panta pirmā daļa.

¹⁷ Turpat, 43. panta pirmās daļas 1. punkts.

¹⁸ Turpat, 43. panta pirmās daļas 2. punkts.

¹⁹ Turpat, 4. panta otrā daļa.

²⁰ Meža likums, 7. pants.

- sugām, ko atļauts nocirst galvenajā cirtē piecos gados, valsts mežiem aprēķina Valsts meža dienests un apstiprina Ministru kabinets²¹.
- 25 Ministru kabinets ar 13.08.2020. rīkojumu Nr. 435 "*Par koku ciršanas maksimāli pieļaujamo apjomu 2021.–2025. gadam*" (turpmāk – MK rīkojums Nr. 435) ir apstiprinājis kopējo maksimāli pieļaujamo koku ciršanas apjomu valsts mežos galvenajā cirtē 2021.–2025. gadam 90 589,9 ha platībā 25 747 207 m³ likvidās koksnes (saimnieciski izmantojamā koksnes daļa)²². MK rīkojums Nr. 435 ietekmē valsts mežu apsaimniekotājus, tostarp AS "Latvijas valsts meži"²³.
- 26 Maksimāli pieļaujamā koku ciršanas apjoma noteikšanas mērķis ir regulēt koksnes ražas novākšanu valsts mežos, lai nodrošinātu ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, stabilu un prognozējamu koksnes produktu piegādi, ievērojot esošos dabas aizsardzības un rekreācijas vajadzībām noteiktos meža apsaimniekošanas ierobežojumus. Neviens no valsts mežu apsaimniekotājiem iepriekšējos periodos nav nocirtis visu maksimāli pieļaujamo apjomu²⁴.
- 27 Tāpat Ministru kabinets izdod noteikumus par koku ciršanu mežā²⁵. Ar 21.06.2022. grozījumiem Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumos Nr. 935 "*Noteikumi par koku ciršanu mežā*", kas stājās spēkā 30.06.2022., Ministru kabinets citstarp atļāva cirst kokus galvenajā cirtē ar mazāku caurmēru. Galvenās cirtes caurmēra skaitliskās vērtības tika mainītas ar mērķi nodrošināt zemes resursu efektīvu izmantošanu un veicinātu mežaudžu ražību, kā arī palielinātu meža kapitālvērtību, ikgadējo tīro ienākumu gūšanas potenciālu meža nozarē un meža nozares konkurētspēju²⁶, kā arī palielināt šķeldas ieguvi un veicināt enerģētisko neatkarību.
- 28 Meža nozari Latvijā kā Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstī reglamentē arī ES normatīvie akti, no kuriem būtiskākā ir Eiropas Parlamenta un Padomes 20.10.2010. Regula (ES) Nr. 995/2010, ar ko nosaka pienākumus tirgus dalībniekiem, kas laiž tirgū kokmateriālus un koka izstrādājumus (turpmāk – ES Kokmateriālu regula), un tā attiecas tikai uz tās pielikumā norādītajiem kokmateriāliem un koka izstrādājumiem, tostarp arī uz šķeldu²⁷. Minētajā pielikumā kokmateriāli un koka izstrādājumi uzskaitīti atbilstoši Padomes 23.07.1987. Regulas (EEK) Nr. 2658/87 par tarifu un statistikas nomenklatūru un kopējo muitas tarifu I pielikuma kombinētajai nomenklatūrai (turpmāk – KN)²⁸.
- 29 ES Kokmateriālu regulas mērķis ir apkarot nelikumīgu mežistrādi un ar to saistītu tirdzniecību²⁹, proti, ierobežot tirdzniecību ES ar nelikumīgi iegūtiem

---

²¹ Turpat, 45. panta pirmā daļa.

²² MK rīkojuma Nr. 435 1. punkts.

²³ MK rīkojuma Nr. 435 projekta sākotnējās novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40480532>.

²⁴ Turpat.

²⁵ Meža likuma 13. pants.

²⁶ Ministru kabineta 21.06.2022. grozījumu Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumos Nr. 935 "*Noteikumi par koku ciršanu mežā*" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācija). Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/9d08e760-76e0-44dd-9a1c-14718eab3755.

²⁷ ES Kokmateriālu regulas 2. panta a) apakšpunkts, pielikums.

²⁸ Preču klasifikācija ES tiek veikta atbilstoši Padomes 23.07.1987. Regulai (EEK) Nr. 2658/87 par tarifu un statistikas nomenklatūru un kopējo muitas tarifu un ikgadējiem grozījumiem tās I pielikumā. No 01.01.2022. spēkā ir Komisijas 12.10.2012. Īstenošanas regula (ES) Nr. 2021/1832, ar ko groza I pielikumu Padomes Regulā (EEK) Nr. 2658/97 par tarifu un statistikas nomenklatūru un kopējo muitas tarifu.

²⁹ ES Kokmateriālu regulas preambulas 4., 31. punkts.

- kokmateriāliem un no šādiem kokmateriāliem izgatavotiem izstrādājumiem – gan importētiem, gan ES iegūtiem³⁰.
- 30 Par nelikumīgi iegūtiem kokmateriāliem vai koka izstrādājumiem ES Kokmateriālu regulas izpratnē uzskata to iegūšanu tādā veidā, kas ir pretrunā ar ieguves valsts normatīvajiem aktiem³¹. Atbilstoši ES Kokmateriālu regulas prasībām tirgus dalībniekiem ir aizliegts laist tirgū nelikumīgi iegūtus kokmateriālus vai koka izstrādājumus, kas ražoti no šādi iegūtiem kokmateriāliem³². Turklāt tirgus dalībniekiem, laižot tirgū kokmateriālus vai koka izstrādājumus, ir pienākums veikt likumības pārbaudes un pārlicināties, vai koksne ir iegūta legāli³³.
- 31 Ja, veicot likumības pārbaudi un novērtējot risku, tiek konstatēts, ka pastāvošais risks par iespējamu kokmateriālu vai koka izstrādājumu nelegālu ieguvi ir maznozīmīgs, produktu var laist ES tirgū.
- 32 Krievijas noteiktais eksporta aizliegums³⁴, kas noteikts līdz 31.12.2022., attiecās uz četriem KN kodiem: 4401 21, 4401 22, 4403 un 4408. Tādējādi no Krievijas importētie ražojumi, uz kuriem attiecas šāds aizliegums, tiek uzskatīti par nelegāliem, ja tie tiek laisti ES tirgū³⁵. Savukārt saskaņā ar Eiropas Komisijas un par ES Kokmateriālu regulu atbildīgo dalībvalstu 16.03.2022. sanāksmes protokolu³⁶, ja risks iepriekš ir ticis novērtēts kā maznozīmīgs, līdz 04.06.2022. no Baltkrievijas drīkstēja importēt KN 44. nodaļas produktus, kas pakļauti ES importa aizliegumam³⁷ un par kuru piegādi līgumi slēgti pirms 02.03.2022.
- 33 Reaģējot uz Krievijas uzsākto karu Ukrainā, ņemot vērā, ka Krievija 09.03.2022. ieviesa aizliegumu eksportēt noteiktas preces ārpus Krievijas teritorijas uz vairākām valstīm, t.sk. ES dalībvalstīm, un atsaucoties uz Eiropas Komisijas un par ES Kokmateriālu regulu atbildīgo dalībvalstu 16.03.2022. sanāsmē secināto, **Valsts meža dienests kā par ES Kokmateriālu regulas piemērošanas un kontroles veikšanas atbildīgā iestāde Latvijā 04.04.2022. informēja, ka uz nenoteiktu laiku Krievijas un Baltkrievijas kokmateriāliem un koka izstrādājumiem nav iespējams mazināt risku līdz maznozīmīgam.** Tirgus dalībnieki tika aicināti nekavējoties atjaunināt likumības pārbaudes un pārvērtēt riskus. Ņemot vērā jaunus risku vērtējumus, kur secinājumiem būtu jābūt, ka risks

---

³⁰ Valsts meža dienesta mājaslapā norādītā informācija. Pieejama: <https://www.vmd.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/es-kokmaterialu-regula?nid=1726#jump>.

³¹ ES Kokmateriālu regulas 2. panta f) apakšpunkts.

³² Turpat, 4. panta 1. punkts.

³³ Turpat, 4. panta 2. punkts, 6. pants.

³⁴ Krievijas valdības 09.03.2022. dekrēts N313.

³⁵ Vienlaikus jāmin, ka Krievijas noteiktais eksporta aizliegums vēl neattiecas uz šķeldu, tomēr, ņemot vērā Eiropas Komisijas un par ES Kokmateriālu regulu atbildīgo dalībvalstu 16.03.2022. nolemto un Valsts meža dienesta sniegtos norādījumus, no Krievijas importētajiem kokmateriāliem un koka izstrādājumiem novērtētais risks nevar būt maznozīmīgs, līdz ar to tie būtu uzskatāmi par nelikumīgi ievesti ES Kokmateriālu regulas izpratnē.

³⁶ Eiropas Komisijas un par ES Kokmateriālu regulu atbildīgo dalībvalstu 16.03.2022. sanāksmes protokols. Pieejams: <https://www.vmd.gov.lv/public/ck/files/Kopsavilkum.pdf> (latviešu valodā), <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?lang=en&meetingId=38954&fromExpertGroups=false> (angļu valodā).

³⁷ Padomes 02.03.2022. Regula (ES) Nr. 2022/355, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 765/2006 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz Baltkrieviju.

- nav maznozīmīgs, tirgus dalībniekiem būtu jāpabeidz līdz galam jau uzsāktās piegādes, bet jaunus iepirkumus tie nedrīkstētu uzsākt³⁸.
- 34 ES importa aizliegums KN 44. nodaļā norādītajiem produktiem, tostarp arī šķeldai³⁹, no Baltkrievijas noteikts ar Padomes 02.03.2022. Regulu (ES) Nr. 2022/355, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 765/2006 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz Baltkrieviju.
- 35 Savukārt 08.04.2022. Padome pieņēma Regulu (ES) Nr. 2022/576, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 833/2014 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā, aizliedzot importēt ES dažādus kokmateriālus un koksnes produktus, kuru izcelsme ir Krievija. Aizliegums attiecas uz KN 44. nodaļā norādītajiem produktiem, tostarp arī šķeldu⁴⁰.
- 36 Par nelikumīgi iegūtiem kokmateriāliem un koksnes izstrādājumiem uzskata arī produktus, kas importēti caur citām (trešajām) valstīm, ja kokmateriālu izcelsmes valsts ir Krievija vai Baltkrievija.
- 37 Turklāt, atbilstoši Eiropas Komisijas un par ES Kokmateriālu regulu atbildīgo dalībvalstu 29.04.2022. sanāsmē nolemtajam⁴¹, arī jebkuri kokmateriāli un koksnes izstrādājumi no Krievijas un Baltkrievijas, uz kuriem neattiecas importa aizliegumi, bet uz kuriem attiecas ES Kokmateriālu regula, ja tie tiek laisti ES tirgū, uzskatāmi par neatbilstošiem ES Kokmateriālu regulas prasībām par maznozīmīga riska produktu laišanu tirgū.

III. TIRGUS ANALĪZE

3.1. Ražošana, imports, eksports un patēriņš

- 38 Lai analizētu tirgū notikušās izmaiņas, tiek aplūkots šķeldas tirgus kopējais patēriņš, saražotais apjoms, eksports un imports (skatīt 1. attēlu). KP konstatē, ka pēdējos desmit gados (no 2012. līdz 2021. gadam) būtiski ir pieaudzis saražotās un patērētās šķeldas apjoms, attiecīgi par 47 % un 206 %, tādējādi patērētajam šķeldas apjomam augot ievērojami straujāk par saražoto apjomu. Importētās šķeldas apjoms arī ir pieaudzis, tomēr no 2020. uz 2021. gadu ir novērojams būtisks samazinājums – par 46 %. Lai gan eksportētās šķeldas apjoms pēdējo desmit gadu griezumā ir pieaudzis, pēdējos trīs gados (2019., 2020. un 2021.) tas ir saglabājies stabils.

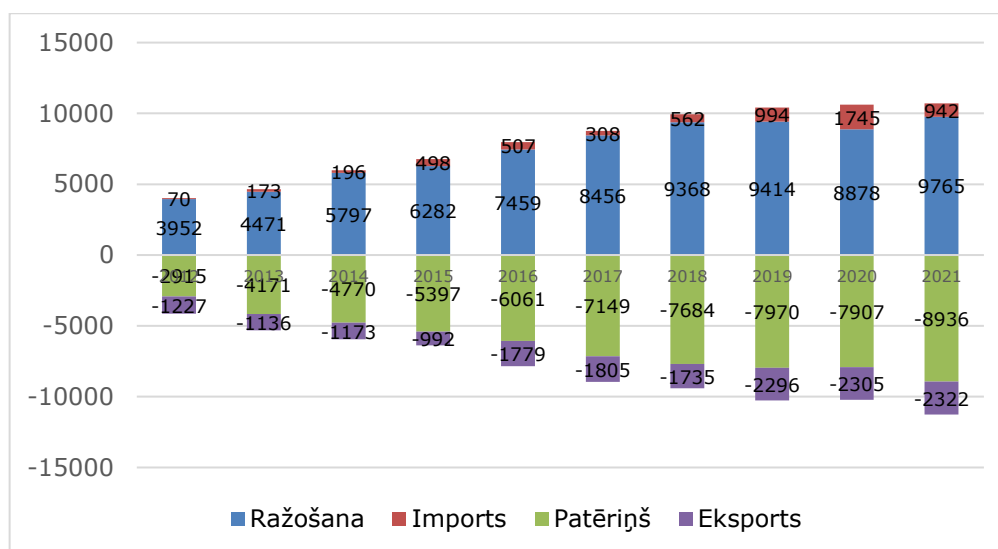
---

³⁸ Valsts meža dienests. Imports no Krievijas un Baltkrievijas. Pieejams: <https://www.vmd.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/es-kokmaterialu-regula/imports-no-krievijas-un-baltkrievijas?nid=3112#jump>.

³⁹ Turpat, 1.o pants, X pielikums.

⁴⁰ Padomes 08.04.2022. Regulas (ES) Nr. 2022/576, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 833/2014 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā, 3.k pants, XXIII pielikums.

⁴¹ Eiropas Komisijas un par ES Kokmateriālu regulu atbildīgo dalībvalstu 29.04.2022. sanāksmes protokols. Pieejams: <https://www.vmd.gov.lv/public/ck/files/Kopsavilkums%20ES%20Kokmaterialu%20regula.pdf> (latviešu valodā), <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?lang=en&meetingId=41495&fromExpertGroups=false> (angļu valodā).

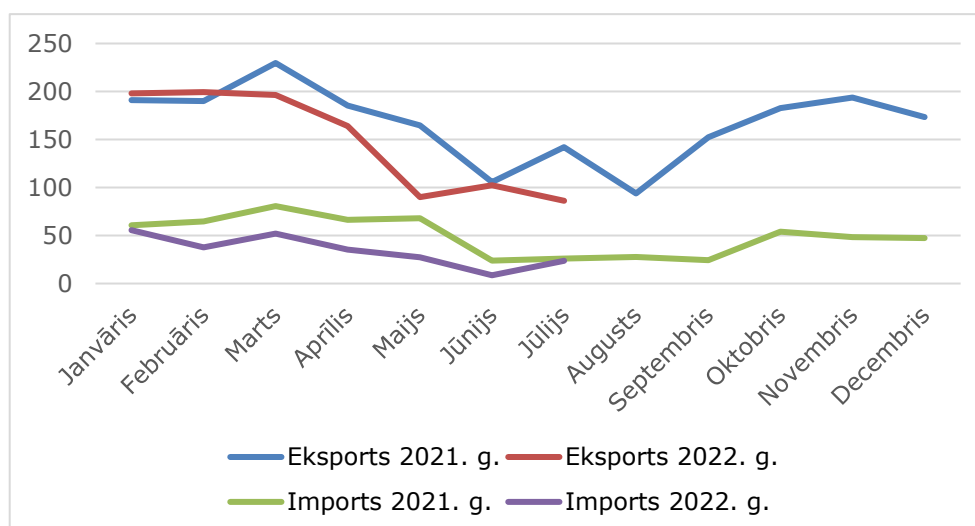

1. attēls. **Šķeldas ražošana, imports, eksports un patēriņš** (milj. ber.m³)

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

39 Apskatot importa un eksporta izmaiņas pa mēnešiem 2021. un 2022. gadā, KP secina, ka gan eksporta, gan arī importa apjomi 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu kopumā ir samazinājušies (skatīt 2. attēlu). Proti, eksporta apjoms 2022. gada pirmajos septiņos mēnešos ir samazinājies par aptuveni 17 %, **bet importa apjoms ir samazinājies par 62 %.**

40 Ievērojamais importa samazinājums ir skaidrojams ar II. nodaļā apskatītajiem tirdzniecības ierobežojumiem ar Krieviju un Baltkrieviju. Tas, ka importa apjoms ir sarucis straujāk par eksporta apjomu (neto eksportam pieaugot), rada piedāvājuma samazinājumu tirgū, tādējādi, iespējams, paaugstinot šķeldas cenu. Papildus jāņem vērā, ka no Krievijas un Baltkrievijas importētie kokmateriāli bija lētāki, salīdzinot ar piedāvājumu Latvijā, tādējādi importa ierobežojuma ietekme uz cenu ir nozīmīgāka.

2. attēls. **Šķeldas eksports un imports 2021. gadā un 2022. gada septiņos mēnešos** (tūkst. t)

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Šķeldas eksports

- 41 Attiecībā uz šķeldas eksportu KP norāda, ka tā pamatā tiek eksportēta uz ģeogrāfiski tuvākām valstīm, piemēram, Zviedriju un Dāniju. Tas ir skaidrojams ar šķeldas salīdzinoši zemo energoietilpību, proti, līdzvērtīga siltuma apjoma iegūšanai ir nepieciešams lielāks berkubikmetru (ber.m³) apjoms šķeldas nekā, piemēram, granulū, tādējādi ekonomiski izdevīgāk ir to transportēt uz ģeogrāfiski tuvākām vietām.
- 42 Ievērojot publiski izskanējušos aicinājumus ierobežot šķeldas eksportu⁴², KP norāda, ka šāda veida ierobežojums teorētiski īstermiņā varētu samazināt cenas, bet vienlaikus pastāv vairāki būtiski aspekti, kāpēc šāds instruments ilgtermiņā varētu kavēt tirgus normalizācijas procesu.
- 43 Uz potenciālajām sekām norāda Eiropas Parlamenta veiktais pētījums, kurā secināts, ka eksporta aizliegumu ieviešana rada ieguvumus īstermiņā, samazinot ietekmēto produktu cenas nacionālā līmenī, tomēr ilgtermiņā šādi aizliegumi atstāj tikai negatīvu ietekmi⁴³, piemēram, samazinātu ārvalstu investoru un pircēju uzticību šķeldas ražotājiem Latvijā, kā rezultātā samazinātos arī potenciālie eksporta apjomi nākotnē. Papildus tam, pastāvot straujam šķeldas cenu pieaugumam, bet ražošanas izmaksām pieaugot lēnāk, tādējādi pieaugot arī peļņai no šķeldas ražošanas, tiek signalizēts, ka tirgus ir pievilcīgs jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tajā un tiek radīts stimulējošs efekts esošajiem ražotājiem palielināt ražošanas apjomus.

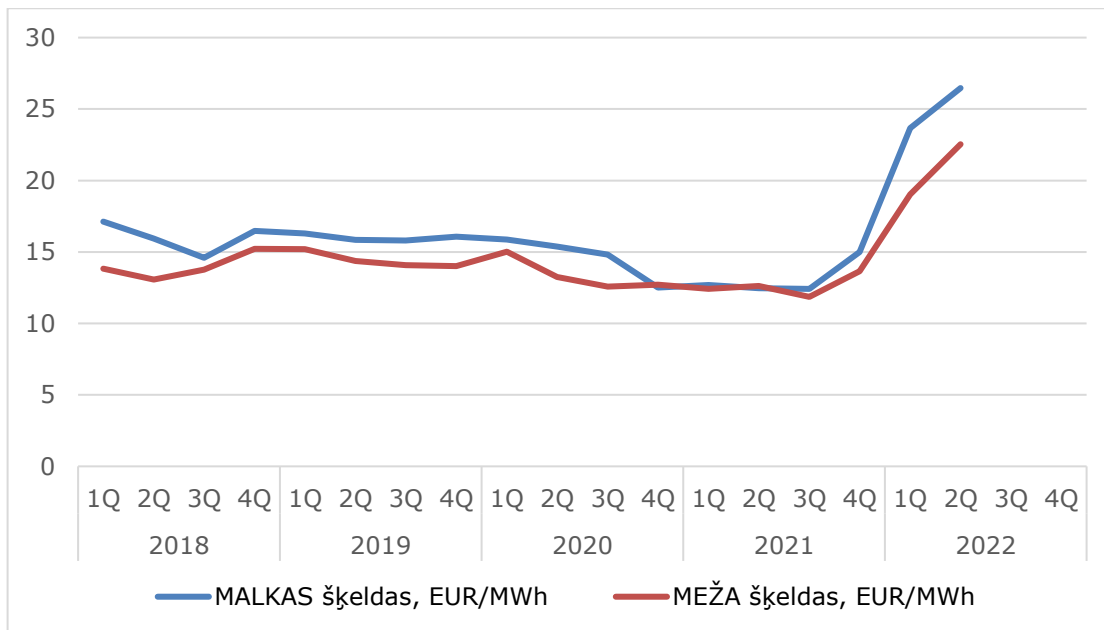
3.2. Cenas izmaiņas

- 44 Tirgus uzraudzības ietvaros KP apkopojā malkas (pielīdzināma tehnoloģiskajai šķeldai) un meža (pielīdzināma ciršanas atlieku un apauguma šķeldai) šķeldas cenu izmaiņas pa ceturkšņiem laika periodā no 2018. gada 1. ceturkšņa līdz 2022. gada 2. ceturksnim un attiecīgi arī šķeldas cenu izmaiņas pa mēnešiem laika periodā no 2021. gada jūlija līdz 2022. gada jūlijam. Minētās cenas ir vidējās svērtās šķeldas cenas, kas aprēķinātas, balstoties uz apkures katlu jaudām pārveidošanas sektorā (koģenerācijas stacijas, siltumenerģijas ražošanas uzņēmumi) un iepirkumu indikatīvām cenām atskaites periodos. Pārveidošanas sektora uzņēmumu izlase aptver aptuveni pusi no tirgus pēc uzstādīto katlu jaudas.

---

⁴² Piemēram, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas aicinājums 2022. gada jūlijā.

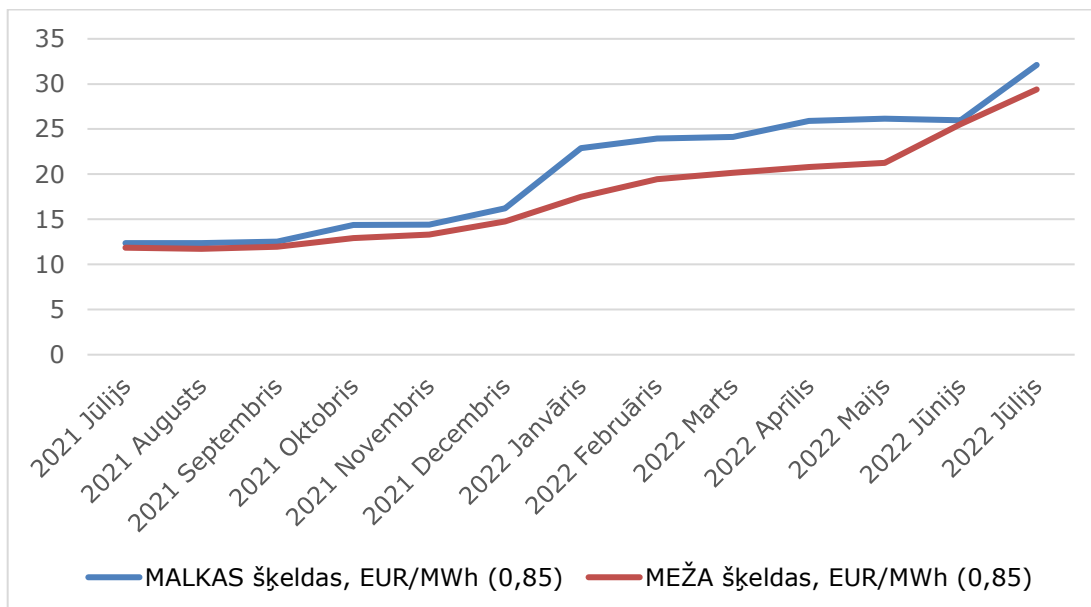
⁴³ Eiropas Parlamenta Ārpolitikas ģenerāldirektorāta Politikas departaments. Eksporta nodokļi un citi ierobežojumi izejvielām un to ierobežošana ar brīvās tirdzniecības līgumiem: Ietekme uz attīstības valstīm, 26. lpp. Pieejams: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/534997/EXPO_STU\(2016\)534997_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/534997/EXPO_STU(2016)534997_EN.pdf)

3. attēls. **Malkas un meža šķeldas cena no 2018. līdz 2022. gadam pa ceturkšņiem (EUR/MWh)**

Avots: SIA "Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts" KP sniegtie dati

- 45 Ievērojams šķeldas cenas pieaugums ir sācies 2021. gada 4. ceturksnī, kas laika periodā no 2021. gada jūlija līdz 2022. gada jūlijam ir veidojis 160 % cenas pieaugumu malkas šķeldai un 148 % cenas pieaugumu meža šķeldai (skatīt 3. un 4. attēlus). Vienlaikus no 2018. gada 1. ceturkšņa līdz 2021. gada 3. ceturksnim šķeldas cenās bija vērojama lejupēja tendence.

4. attēls. **Malkas un meža šķeldas cena no 2021. gada jūlijam līdz 2022. gada jūlijam (EUR/MWh)**

Avots: SIA "Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts" KP sniegtie dati

- 46 Analizējot šķeldas tirgus importu un eksportu, jau tika norādīts, ka būtiskas izmaiņas šķeldas kurināmā tirgū ieviesa lētās meža šķeldas un citas koksnes produkcijas importa pārtraukšana no Krievijas un Baltkrievijas, kas attiecas uz visu Eiropas Savienības teritoriju. Vadoties pēc ekonomikas pamatprincipiem, samazinoties lētās šķeldas kurināmā piedāvājumam un pieprasījumam saglabājoties esošajā līmenī vai palielinoties, ir sagaidāms, ka preces jeb šķeldas kurināmā cena pieaugs līdz brīdim, kad tā sasniegs jauno līdzsvara cenu.
- 47 Papildus tam, lai gan šķeldas cena gada griezumā no 2021. gada jūlija līdz 2022. gada jūlijam ir būtiski kāpusi, KP konstatē, ka tā joprojām ir ievērojami zemāka par dabasgāzes biržas cenu biržā, piemēram, 2022. gada jūlijā dabasgāzes cena biržā bija 233.68 EUR/MWh⁴⁴, bet šķeldas cena, kas aprēķināta pēc 44. rindkopā aprakstītās metodoloģijas malkas šķeldai, bija 32.11 EUR/MWh. Tātad dabasgāzes cena 2022. gada jūlijā bija vairāk nekā septiņas reizes lielāka par šķeldas cenu. Minētais nozīmē, ka šķelda joprojām ir lēts kurināmā veids, salīdzinot ar, piemēram, pašreizējām dabasgāzes cenām.

3.3. Tirgus raksturojums un konkurences tiesības

- 48 KP konstatē, ka šķeldas tirgū piedāvājuma pusē Latvijā darbojas vairāki nozīmīgi tirgus dalībnieki (šķeldas pārdevēji), piemēram, SIA "ECOMARK", SIA "Klasmann - Deilmann Bioenergy", AS "Latvijas valsts meži", SIA "PATA", SIA "RAIRU", SIA "R GRUPA" un citi.
- 49 Šķeldas pieprasījums pārveidošanas sektorā būtu raksturojams kā neelastīgs, proti, cenai būtiski pieaugot, nepieciešamais šķeldas apjoms īstermiņā būtiski nemainīsies, jo tā citstarp ir nepieciešama siltumapgādes nodrošināšanai. Arī šķeldas piedāvājums ir raksturojams kā neelastīgs, jo, pieaugot cenai, tirgus dalībnieku spējas palielināt ražošanu ir ierobežotas (skatīt 3.4. nodaļu).
- 50 Šķeldas pārdevēji pārdod vienveidīgu jeb homogēnu preci, proti, galvenais to raksturojošais faktors ir cena, tādējādi šķeldas tirgū arī praktiski nepastāv ārpuscenas konkurence (piemēram, reklāma un zīmols). Ņemot to vērā, KP norāda, ka homogēnos tirgos pastāv augstāks aizliegtu vienošanos risks nekā heterogēnu preču tirgos. Šādos tirgos noslēgt aizliegtu vienošanos attiecībā uz cenām ir salīdzinoši vienkāršāk.
- 51 Par iespējamās aizliegtas vienošanas pastāvēšanu KP skaidro, ka ar KL 11. panta pirmās daļas 1. punktu ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, to skaitā vienošanās par tiešu vai netiešu cenu vai tarifu noteikšanu jebkādā veidā vai to veidošanas noteikumiem.
- 52 Tomēr, lai konstatētu aizliegtu vienošanos, ir nepieciešami pierādījumi par šādas vienošanās starp tirgus dalībniekiem pastāvēšanu⁴⁵. Lai KP konstatētu pietiekamu pamatu vienošanās aizlieguma pārkāpumu konstatēšanai, ir jāpastāv noteiktu apstākļu kopumam⁴⁶, kas, nepastāvot citam loģiskam izskaidrojumam, liecina par pārkāpuma esamību.
- 53 Izvērtējot tirgus uzraudzības ietvaros iegūto informāciju (skatīt 4. rindkopu), tostarp no tirgus dalībniekiem un citām iesaistītajām pusēm iegūto informāciju, KP

---

⁴⁴ AS "GASO". Dabasgāzes tirgus. Pieejams: <https://www.gaso.lv/dabasgazes-tirgus>

⁴⁵ Pierādījumiem ir jābūt pietiekami precīziem un saskaņotiem, pamatojot pārliecību, ka apgalvotais pārkāpums ir izdarīts un demonstrējot tirgus dalībnieku vienotu nodomu rīkoties tirgū noteiktā veidā. Skatīt, piemēram, EST spriedumu lietā T-450/05 *Automobiles Peugeot v Commission* (2009), 175. rindkopa.

⁴⁶ Fakti vai pazīmes, kas satur ziņas par nodarījumu, kam ir KL 11. panta pirmās daļas sastāva pazīmes.

nekonstatē pazīmes, kas varētu liecināt par aizliegtas vienošanās starp tirgus dalībniekiem pastāvēšanu, tādējādi KP tirgus uzraudzības ietvaros nav guvusi pierādījumus par KL 11. panta pārkāpumu.

- 54 Vienlaikus KP paskaidro, ka, tās ieskatā, pastāv loģisks izskaidrojums cenu kāpumam, proti, ģeopolitiskie apstākļi, importa ierobežojumi, inflācija un tirgus dalībnieku nespēja pietiekami ātri pielāgoties pastāvošajai tirgus situācijai. Minētie apstākļi apskatīti šī ziņojuma 3.5. nodaļā.
- 55 Ņemot vērā, ka KP tirgus uzraudzības laikā pierādījumus aizliegtas vienošanās pastāvēšanai nav ieguvusi, kā arī ņemot vērā 3.5. nodaļā aprakstītos iemeslus, kas izskaidro cenu kāpumu, KP ieskatā, šobrīd nav pamats vērtēt aizliegtas vienošanās pastāvēšanu kurināmās šķeldas tirgū Latvijas teritorijā.
- 56 Vienlaikus KP aicina šķeldas pircējus uzraudzīt situāciju attiecībā uz saņemtajiem piedāvājumiem un ziņot KP, ja rodas aizdomas par iespējamu KL 11. panta pārkāpumu⁴⁷. Tāpat KP aicina šķeldas tirgus dalībniekus iesniegt pierādījumus, ja tie ir iesaistīti aizliegtās vienošanās, saņemot iespēju iecietības programmas ietvaros iegūt pilnīgu vai daļēju atbrīvojumu no naudas soda, kā arī atbrīvojumu no lieguma piedalīties publiskajos iepirkumos⁴⁸. Arī KP turpinās monitorēt situāciju tirgū, citstarp uzraugot KL 11. pantā nostiprināto vienošanās aizliegumu.
- 57 No KP rīcībā esošās informācijas (skatīt 4. rindkopu), tostarp konkrētu uzņēmumu pārdošanās šķeldas apjoma, KP pirmšķietami secina, ka neviens no tirgus dalībniekiem neatrodas dominējošā stāvoklī. Minētais secinājums balstās uz faktu, ka neviens no tirgus dalībniekiem pēc apjoma neveido tirgus daļu, kas pārsniedz 20 %, veicot aprēķinu pēc apjoma (ber.m³), tāpat, KP ieskatā, nepastāv tādi tirgus apstākļi, ka šie tirgus dalībnieki spētu ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci pietiekami ilgā laika posmā, darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem, klientiem, piegādātājiem vai patērētājiem. Tādējādi pirmšķietami uz nevienu šķeldas tirgus dalībnieku nav attiecināms arī dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums, kas nostiprināts KL 13. pantā.

3.4. Šķēršļi ražošanas apjoma palielināšanai

- 58 Ņemot vērā, ka tirgū jau šobrīd darbojas liels skaits šķeldas ražotāju un jaunu ienākšana tirgū var prasīt ilgāku laiku, būtiskāka ir esošo tirgus dalībnieku spēja palielināt ražošanas apjomus, tādējādi palielinot piedāvājumu un samazinot cenu. Tāpēc ir svarīgi novērtēt šķēršļus, kas kavē ražošanas apjoma palielināšanu, kas var notikt, gan ienākot jauniem tirgus dalībniekiem, gan esošajiem tirgus dalībniekiem veicot ieguldījumus.
- 59 KP attiecībā uz šo jautājumu lūdza šķeldas ražotājus skaidrot šķēršļus, kas tiem kavē ražošanas apjoma palielināšanu. Minētās atbildes ir noderīgas arī izpratnei par barjerām, kas pastāv jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.
- 60 Šķeldas ražošanas apjoms ir tieši atkarīgs no **šķeldas ražošanai piemērotu audžu īpatsvara**, ko ietekmē vairāki faktori, piemēram, augsnes nestspēja – zemas nestspējas augsnēs ciršanas atliekas nav izmantojamas šķeldas ražošanai, jo tiek ieklātas pievedceļos, līdzīgi arī palielināts nokrišņu daudzums veicina nepieciešamību lielāku ciršanas atlieku daudzumu ieklāt pievedceļos, bet mazāks – pretēji⁴⁹. Tāpat pastāv liela konkurence par šķeldas ražošanas izejmateriāliem⁵⁰ (ciršanas atliekas, nocirsti krūmi u.c.), kā rezultātā šie izejmateriāli ir mazāk pieejami un to cena – būtiski pieaugusi.

⁴⁷ Ziņošanas iespējas aprakstītas KP tīmekļa vietnē: <https://www.kp.gov.lv/lv/ka-zinot-par-parkapumu>

⁴⁸ Skatīt: <https://www.kp.gov.lv/lv/iecietas-programma>

⁴⁹ AS "Latvijas valsts meži" 19.09.2022. vēstule Nr. 4.1-2_070i_200_22_663.

⁵⁰ SIA "SVEASKOG BALTFOR" 23.09.2022. e-pasts.

- 61 Tāpat šķērslis ražošanas paplašināšanai **ir koku ciršanas apjoma ierobežojums valsts mežos**. Piemēram, AS "Latvijas valsts meži" ir ieinteresēta palielināt šķeldas ražošanas apjomu, taču norāda uz to, ka tas ir citstarp atkarīgs arī no koku ciršanas apjoma galvenajā cirtē, kas tiek ierobežots saskaņā ar Meža likuma 45. pantu, apstiprinot koku ciršanas maksimāli pieļaujamo apjomu pieciem gadiem valsts mežos, tajā skaitā AS "Latvijas valsts meži" valdījumā esošajos mežos⁵¹. Tomēr, ņemot vērā koku ciršanas apjoma ierobežošanas mērķi, proti, sabalansēt ekonomiskās, sociālās un dabas aizsardzības vajadzības, KP ieskatā, šī ierobežojuma izmaiņas būtu jāizskata kā pēdējās.
- 62 Vairāki uzņēmumi norādīja, ka **šķeldošanas iekārtu, kravas automašīnu un rezerves daļu nepieejamība** rada apgrūtinājumu ražošanas apjomu palielināšanai. Proti, palielināt ražošanas apjomu kavē šķeldošanas iekārtu un pārvadājumu tehnikas vienību trūkums⁵². Gan šķeldotāju, gan kravas automašīnu ražošanas un piegādes laiks var sasniegt pat 18 mēnešus⁵³. Pastāv arī tehnikas rezerves daļu trūkums, tādējādi remonta laiks ir ievērojami paildzinājies, kas negatīvi ietekmē šķeldas ražošanas apjomu⁵⁴.
- 63 Kā papildus apstākļi, kas kavē ražošanas apjoma palielināšanu, jāmin arī **darbaspēka trūkums**⁵⁵. Tas savukārt nozīmē, ka dažādu pakalpojumu sniedzēju cenas ir būtiski pieaugušas, palielinot arī šķeldas ražošanas izmaksas.
- 64 Tādējādi KP secina, ka pastāv vairāki nozīmīgi šķēršļi, kas šobrīd kavē šķeldas ražotāju iespējas īsā laikā palielināt šķeldas ražošanas apjomus.

3.5. Iemesli cenu kāpumam

- 65 Skaidrojot cenu kāpuma iemeslus, pirmkārt, jāņem vērā vispārējs energoresursu cenu kāpums. Energoresursu cenas sāka būtiski pieaugt 2021. gada otrajā pusē, un kāpums paātrinājās, Krievijai uzsākot karu Ukrainā. Kāpjot naftas un gāzes cenām, arī citu energoresursu, tostarp biomasas, cenas ir kāpušas, jo ir novērojams vispārējs energoresursu piedāvājuma deficīts. Biomasas cenu kāpums ir skaidrojams arī ar straujāku pāreju no fosilajiem resursiem (tostarp dabasgāzes) uz atjaunīgiem resursiem, kā arī to, ka esošie siltumenerģijas ražošanas uzņēmumi palielina šķeldas izmantošanas apjomus, ja to pieļauj uzstādītās katlu jaudas.
- 66 II. nodaļā aprakstītais importa ierobežojums no Krievijas un Baltkrievijas attiecas ne tikai uz šķeldu, tiešā veidā ietekmējot šķeldas cenu, bet arī apaļkoksnī, veicinot cenu kāpumu celulozes un plātņu ražošanā. Papildus tam jāņem vērā, ka no Krievijas un Baltkrievijas Latvijas (un Eiropas Savienības) tirgū pamatā ienāca lētāki kokmateriāli, tostarp šķelda, tādējādi importa ierobežojuma ietekme uz cenu ir nozīmīgāka.
- 67 Cenu kāpums nozarēs, kurās par šķeldu notiek konkurence ar siltumenerģijas ražotājiem (piemēram, celulozes, plātņu un granulu ražošana), arī ir svarīgs iemesls kurināmās šķeldas cenu pieaugumam. Piemēram, granulu cenu pieaugums (tostarp arī reģionāli, ņemot vērā, ka granulām piemīt lielāka siltumietilpība) var rezultēties kurināmās šķeldas cenu pieaugumā, jo granulu ražotāji par šķeldu ir gatavi maksāt vairāk.
- 68 Inflācija, piemēram, attiecībā uz degvielas, rezerves daļu un pakalpojumu cenām, kā arī algu un citu izmaksu pieaugums arī ir skārusi šķeldas ražošanas procesu⁵⁶,

⁵¹ AS "Latvijas valsts meži" 19.09.2022. vēstule Nr. 4.1-2_070i_200_22_663.

⁵² SIA "R Grupa" 19.09.2022. vēstule Nr. 1.1-08-22-169.

⁵³ SIA "SVEASKOG BALTFOR" 23.09.2022. e-pasts.

⁵⁴ SIA "Klasmann-Deilmann Bioenergy" 16.09.2022. vēstule.

⁵⁵ SIA "RAIRU" 16.09.2022. vēstule, SIA "SVEASKOG BALTFOR" 23.09.2022. elektroniskā pasta vēstule.

⁵⁶ LSEZ SIA "LASKANA" 19.09.2022. vēstule.

proti, šķeldas ražošanas izmaksas šobrīd ir būtiski pieaugušas, tādējādi palielinoties arī šķeldas cenai.

- 69 Ņemot vērā, ka šķeldas nozarē iepriekš nebija novērojama problemātika un cenas bija zemas, tostarp importa dēļ, šķeldas uzņēmumi iepriekš nav pietiekami ieguldījuši šķeldotāju un citas šķeldas ražošanai nepieciešamas tehnikas iegādē⁵⁷. Tādējādi šo investīciju veikšanai, lai palielinātu šķeldas ražošanas apjomus, ir nepieciešams laiks.
- 70 KP ieskatā, visi iepriekš minētie faktori kumulatīvi veicina šķeldas cenas pieaugumu, ko vienkāršoti varētu skaidrot kā piedāvājuma samazināšanos (importa krituma, kas izriet no ģeopolitiskajiem apstākļiem, dēļ) un pieprasījuma pieaugumu (energoresursu cenu vispārēja kāpuma dēļ, kas arī izriet no ģeopolitiskās situācijas). Ievērojot vietējo ražotāju ierobežotās iespējas palielināt ražošanas apjomu, šķeldas cenu normalizācijai un jaunā cenas līdzsvara līmeņa sasniegšanai ir nepieciešams laiks.

IV. SILTUMUZNĒMUMU IZVIRZĪTIE ŠĶELDAS IEGĀDES NOSACĪJUMI

- 71 KP veiktās tirgus uzraudzības laikā, analizējot 3. un 4. rindkopā norādīto informāciju, ir konstatēti dažādi siltumenerģijas ražotāju izvirzīti nosacījumi attiecībā starp šķeldas piegādātājiem un siltumenerģijas ražotājiem, kas iespējami mazina šķeldas pārdevēju vēlmi piedalīties šķeldas iepirkumos un cenu aptaujās.
- 72 Lai gan KP šos nosacījumus ir īsumā apkopojusi, jānorāda, ka šis konkurenci potenciāli ierobežojošo nosacījumu saraksts nav izsmeljošs. Šīs nodaļas kontekstā apskatītie nosacījumi var tikt noteikti gan līgumos starp šķeldas piegādātājiem un siltumenerģijas ražotājiem, gan arī iepirkumu nolikumos, tehniskajās specifikācijās, cenu aptaujās vai citādi, regulējot attiecības starp šķeldas pārdevējiem un siltumenerģijas ražotājiem. KP ir guvusi apstiprinājumu vairāku turpmāk minēto nosacījumu pastāvēšanai, arī apskatot konkrētus siltumenerģijas ražošanas uzņēmumu šķeldas iepirkumus.
- 73 Iepriekš līgumi par šķeldas piegādi pamatā tika slēgti uz pusgadu vai gadu, jo cenu svārstības nebija izteiktas. 2022. gadā līgumi tiek slēgti uz **īsākiem termiņiem**, pat mēneša ietvaros, vai arī joprojām tiek slēgti līgumi, piemēram, **uz gadu par fiksētu cenu**. Siltumenerģijas ražotāji nav ieinteresēti slēgt ilgtermiņa līgumus ar cenu indeksācijas mehānismu, bet šķeldas ražotājiem šāda veida līgumi būtu labvēlīgāki, dodot iespēju plānot ražošanu, piegādes un naudas plūsmu pat vairāku gadu griezumā. Šķeldas pārdevēji savukārt nav ieinteresēti slēgt ilgtermiņa līgumus par fiksētu cenu, jo gada griezumā šķeldas ražošanas izmaksas var būtiski pieaugt⁵⁸. Vienlaikus KP norāda, ka, cenai stabilizējoties, cenu indeksācijas mehānismu paredzēšana līgumos var vairs nebūt nepieciešama.
- 74 Nereti **siltumenerģijas ražotāji paredz tiesības, piemēram, vienpusēji atkāpties no līguma**⁵⁹, ja tiek konstatēts šķeldas cenas samazinājums, neatlīdzinot šķeldas pārdevējam radītos zaudējumus. KP ieskatā, šāda veida tiesības var atturēt šķeldas pārdevējus no dalības šādos iepirkumos vai šādu

⁵⁷ SIA "RAIRU" 16.09.2022. vēstule, AS "Latvijas valsts meži" 19.09.2022. vēstule Nr. 4.1-2_070i_200_22_663.

⁵⁸ SIA "Klasmann-Deilmann Bioenergy" 16.09.2022., AS "Latvijas valsts meži" 19.09.2022. vēstule KP Nr. 4.1-2_070i_200_22_663, SIA "R Grupa" 19.09.2022. vēstule KP Nr. 1.1-08-22-169, SIA "ECOMARK" 21.09.2022. vēstule KP.

⁵⁹ SIA "RAIRU" 16.09.2022. vēstule.

- līgumu slēgšanas, jo uz šķeldas uz šķeldas pārdevējiem tiek pārnesta būtisks risks, kas saistās ar potenciālu šķeldas cenas samazinājumu.
- 75 Tāpat siltumenerģijas ražotāji dažkārt **pieprasa augstu nodrošinājuma summu attiecībā pret līguma apmēru**⁶⁰. KP ieskatā, nodrošinājuma summai ir jābūt samērīgai attiecībā pret sasniedzamo mērķi. Pārmērīga nodrošinājuma pieprasīšana arī var kalpot par atturošu faktoru dalībai iepirkumos.
- 76 Siltumenerģijas ražotāji atsevišķos gadījumos paredz arī **ilgus apmaksas termiņus**, sasniedzot pat 90 un vairāk dienas⁶¹. Tādējādi, KP ieskatā, tiek būtiski kavēta šķeldas pārdevēju naudas plūsma, kas augstas inflācijas apstākļos var sarežģīt šķeldas ražotāju iespējas apmaksāt dažādas preces un pakalpojumus, kā arī negatīvi ietekmēt šo komersantu finanšu plānošanu.
- 77 Tāpat tiek paredzētas **ievērojamas soda naudas** par līguma nosacījumu, piemēram, šķeldas kvalitātes prasību pārkāpumu⁶² vai arī soda nauda, kuras maksimālo apmēru nav iespējams noteikt⁶³. Arī augsts vai neskaidrs soda naudu apmērs var kalpot par iemeslu, kas attur uzņēmumus no dalības šķeldas iepirkumos. Soda nauda, kuras maksimālo apmēru nav iespējams noteikt, var apgrūtināt šāda veida risku iecenošanu šķeldas cenā.
- 78 Tāpat līgumos tiek paredzēti **papildu pienākumi**, piemēram, pelnu izvešana⁶⁴. Ņemot vērā, ka minētais ir ar šķeldas pārdošanu nesaistīts pakalpojums, KP ieskatā, tas var būtiski samazināt konkurenci iepirkumos. Šāda veida papildu pienākumi siltumenerģijas ražotājiem nebūtu jāsaista ar šķeldas piegādēm.
- 79 Siltumenerģijas ražotāji mēdz izvirzīt arī **augstas šķeldas kvalitātes prasības** situācijās, kad apkures katlu tehniskā uzbūve pieļauj arī zemākas kvalitātes šķeldas izmantošanu⁶⁵. Tādā veidā siltumenerģijas ražošanas uzņēmumi, iespējams, neiegādājas lētāko iespējamo šķeldu. Lai gan augstākas kvalitātes šķeldas iegāde var būt skaidrojama ar tās lielāku siltuma atdevi, tādējādi tai atmaksājoties, minētais ir jāpamato ar aprēķiniem, kas balstīti pašreizējā cenu situācijā. Izvērtējumā jāņem vērā arī papildu izmaksas, kas var rasties kurinot zemākas kvalitātes šķeldu, piemēram, apkopes izmaksas.
- 80 KP konstatē, ka šķeldai starp dažādu siltuma ražotāju iepirkumiem tiek noteikti dažādi nosaukumi līdzīgas kvalitātes šķeldai, piemēram, meža šķelda, celulozes šķelda, zaru šķelda, apauguma šķelda, malkas šķelda, tehnoloģiskā šķelda, kurināmā šķelda un citi. Tiek izmantoti arī dažādi apjoma noteikšanas principi, proti, uzmērīšana berkubikmetros (ber.m³), cieškubikmetros (m³), MWh un citos veidos⁶⁶. Tāpat KP norāda, ka siltumenerģijas ražotāji šķeldu iegādājas, izmantojot dažādas procedūras⁶⁷, piemēram, cenu aptaujas, tirgus izpētes, iepirkumu procedūras, izmantojot Elektronisko iepirkumu sistēmu vai privātas iepirkumu sistēmas, kur izvietotās informācijas apskate pretendentiem var būt par maksu. Minētais **standartizācijas trūkums**, KP ieskatā, būtu uztverams kā apgrūtinājums šķeldas pārdevēju dalībai šajās šķeldas iegādes procedūrās, jo tas rada papildu slogu šķeldas pārdevējiem, kā arī var apgrūtināt piedāvājumu sagatavošanu, potenciāli radot konkurenci ierobežojošu ietekmi. KP ieskatā,

⁶⁰ SIA "Klasmann-Deilmann Bioenergy" 16.09.2022. vēstule.

⁶¹ SIA "ECOMARK" 21.09.2022. vēstule.

⁶² SIA "Klasmann-Deilmann Bioenergy" 16.09.2022. vēstule, SIA "RAIRU" 16.09.2022. vēstule.

⁶³ SIA "ECOMARK" 21.09.2022. vēstule.

⁶⁴ SIA "Klasmann-Deilmann Bioenergy" 16.09.2022. vēstule.

⁶⁵ SIA "Klasmann-Deilmann Bioenergy" 16.09.2022. vēstule.

⁶⁶ SIA "PATA" 22.09.2022. vēstule Nr. 106.

⁶⁷ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 04.10.2022. vēstule Nr. 2-2.24/2896; SIA "PATA" 22.09.2022. vēstule Nr. 106.

- siltumenerģijas ražotājiem, iegādājoties šķeldu, paziņojumi par šķeldas iegādi būtu jāizvieto, izmantojot iespējami publiskus un brīvi pieejamus resursus.
- 81 KP norāda, ka iepirkumi par ievērojamu šķeldas apjomu, kur **netiek paredzēta iespēja iepirkuma priekšmetu dalīt daļās**, var šajos iepirkumos samazināt konkurenci, jo pastāv mazāks pretendentu skaits, kas var nodrošināt liela apjomu šķeldas piegādes, it īpaši situācijā, kad novērojams būtisks pieprasījuma pieaugums. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija norāda, ka pirmšķietami, dodot komersantiem iespēju iesniegt piedāvājumus par daļu no nepieciešamā šķeldas apjoma, siltumapgādes komersanti iegūst konkurētspējīgākas šķeldas cenas⁶⁸. KP ieskatā, siltumenerģijas ražotājiem, iegādājoties šķeldu, jāizvērtē iespēja to iegādāties vienlaikus no vairākiem šķeldas pārdevējiem, tādējādi, ņemot vērā iepriekš norādīto, iegūstot lētāku piedāvājumu un mazinot tās piegādes riskus.
- 82 KP secina, ka iepriekš aprakstītie nosacījumi, kas atsevišķos šķeldas iepirkumos vai līgumos var būt problemātiski, var kalpot par iemeslu mazam pretendentu skaitam šķeldas iepirkumos⁶⁹. Siltumenerģijas ražošanas uzņēmumiem paredzot šķeldas pārdevējiem nelabvēlīgus vai grūti izpildāmus nosacījumus, šķeldas pārdevēju interese piedalīties šajos iepirkumos mazinās, vienlaikus palielinoties iespējamībai, ka tie savu produkciju pārdos citiem patērētājiem.
- 83 KP aicina siltuma ražotājus rūpīgi izvērtēt katru prasību, ko tie izvirza šķeldas pārdevējiem. Nepamatotu kvalitātes prasību noteikšana var gan ierobežot konkurenci šķeldas iepirkumos, gan arī šos piedāvājumus sadārdzināt. Tādējādi šādu prasību noteikšana var negatīvi ietekmēt arī siltuma lietotājus.

V. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

1. KP secina, ka ģeopolitiskie apstākļi, tostarp II. nodaļā apskatītie šķeldas un citu kokmateriālu importa ierobežojumi no Baltkrievijas un Krievijas, kas izriet no Krievijas uzsāktā kara Ukrainā, ir svarīgs iemesls šķeldas cenu kāpumam 2022. gadā. Importētajam apjomam (tādējādi arī piedāvājumam tirgū) samazinoties, bet pieprasījumam saglabājoties tādā pašā līmenī vai pieaugot, rodas augšupējs spiediens uz šķeldas cenu. Jāņem vērā, ka no Baltkrievijas un Krievijas importētie kokmateriāli un šķelda bija lētāka, salīdzinot ar piedāvājumu Latvijā, tādējādi šo preču iztrūkums tirgū šobrīd rada nozīmīgu ietekmi uz šķeldas cenām Latvijā.
2. Izvērtējot tirgus uzraudzības laikā iegūto informāciju, KP nav guvusi pierādījumus par iespējamās aizliegtas vienošanās KL 11. panta izpratnē pastāvēšanu, kā arī ir pirmšķietami konstatējusi, ka neviens tirgus dalībnieks neatrodas dominējošā stāvoklī kurināmās šķeldas tirgū Latvijas teritorijā, tādējādi uz kurināmās šķeldas tirgus dalībniekiem nav attiecināms arī KL 13. pantā noteiktais dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums.
3. Vienlaikus KP aicina siltumenerģijas ražotājus ziņot KP⁷⁰ par iespējamām aizliegtu vienošanos pazīmēm iepirkumos, kā arī šķeldas tirgus dalībniekus izmantot iecietības programmu⁷¹ un ziņot par iesaisti šādās vienošanās, tādējādi saņemot pilnīgu vai daļēju atbrīvojumu no naudas soda.

⁶⁸ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 04.10.2022. vēstule Nr. 2-2.24/2896.

⁶⁹ Uz zemu pretendentu skaitu iepirkumos tika norādīts KP tikšanās reizē ar biedrību "Latvijas Siltumuzņēmumu asociācija".

⁷⁰ Skatīt: <https://www.kp.gov.lv/lv/zinot-par-parkapumu>

⁷¹ Skatīt: <https://www.kp.gov.lv/lv/iecietas-programma>

4. Šķeldas eksporta ierobežojums, ņemot vērā kopējo eksporta apjomu, KP ieskatā, varētu atstāt vien nelielu ietekmi uz šķeldas cenu Latvijā, bet vienlaikus tas varētu mazināt šķeldas ražotāju interesi palielināt ražošanas apjomus, kas var atstāt negatīvu ietekmi uz šķeldas cenu ilgtermiņā. Tādējādi eksporta ierobežojums, KP ieskatā, nebūtu piemērots instruments cenas samazināšanai.
5. Šķeldas cenas kāpums kopumā, KP ieskatā, ir vērtējama kā problēma, ko var atrisināt tirgus, proti, cenas kāpums apstāsies brīdī, kad pieprasījums un piedāvājums tirgū stabilizēsies, tādējādi iezīmējot cenas līdzsvaros vai kritumu. Vienlaikus šķeldas cena šobrīd, visticamāk, varētu būt augstāka par izejmateriālu un ražošanas izmaksām un peļņa – augstāka par normālo peļņas līmeni. Tomēr šo cenu kāpumu nenosaka šķeldas ražotāji vai piegādātāji, bet pieprasījuma pusē pieaugusi konkurence. Lai gan šie apstākļi palielina no šķeldas ražošanas iegūstamo peļņu, ilgtermiņā tas var veicināt investīcijas šķeldas ražošanā (tostarp nepieciešamās tehnikas iegādi) un šķeldas efektīvu ražošanu un izmantošanu.
6. Siltumenerģijas ražošanas uzņēmumiem, veicot investīcijas to siltumenerģijas ražošanas sistēmās, būtu jāizskata iespēja ieguldīt apkures katlos, kas pieļauj dažādas, tostarp zemākas kvalitātes, šķeldas izmantošanu. Lai gan tādējādi sākotnējās investīcijas būs lielākas, ilgtermiņā zemākas kvalitātes šķeldas izmantošana, iespējams, var atmaksāties. Vienlaikus KP norāda, ka katrs gadījums jāvērtē individuāli, jo zemas kvalitātes šķeldas izmantošana var radīt papildu apkopes izmaksas, kā arī tā paša siltumenerģijas daudzuma iegūšanai var būt nepieciešams ievērojami lielāks šķeldas apjoms.
7. Siltumenerģijas ražotājiem ir rūpīgi jāizvērtē katra to noteiktā prasība attiecībā pret šķeldas piegādātājiem. Nesamērīgu prasību noteikšana var ierobežot konkurenci šķeldas iepirkumos, tādējādi arī atspoguļoties siltuma tarīfos un negatīvi ietekmēt siltuma lietotājus. KP ieskatā, būtu veidojamas atsevišķas vadlīnijas siltumenerģijas ražotāju šķeldas iepirkumiem, apkopojot labo praksi un aicinot izvairīties no nosacījumiem, kas var ierobežot konkurenci. Vienlaikus jāņem vērā, ka šādas vadlīnijas, ievērojot siltumenerģijas ražotāju šķeldas iepirkumu apjomu atšķirības, uzstādītās iekārtas un šķeldas tirgus attīstību, visdrīzāk nevar būt izsmeļošas, proti, joprojām pastāvēs nepieciešamība pēc individualizētiem nosacījumiem.
8. KP ieskatā, līgumos starp siltumenerģijas ražotājiem un šķeldas piegādātājiem strauju šķeldas cenu izmaiņu apstākļos būtu iekļaujami cenas indeksācijas mehānismi, tādējādi būtiski paaugstinot iespēju, ka līgumi tiks sekmīgi izpildīti līdz to darbības termiņa beigām, kā arī palielinot šķeldas piegādātāju vēlmi piedalīties konkursos par šķeldas iegādi. Papildus tam, šie līgumi būtu jāslēdz kā ilgtermiņa līgumi, radot iespēju šķeldas piegādātājiem plānot investīcijas, piegādes un finanšu plūsmas ilgtermiņā. Šķeldas cenai stabilizējoties, cenas indeksācijas mehānisma iekļaušana līgumos var vairs nebūt nepieciešama.

Pateicība

Konkurences padome pateicas uzņēmumiem, biedrībām un valsts pārvaldes iestādēm, kas sniedza tirgus uzraudzības veikšanai nepieciešamo informāciju.

Par tirgus uzraudzībām

Konkurences padome veic tirgus uzraudzības – padziļinātu konkurences situācijas analīzi – mērķtiecīgi izvēlētos tirgos, lai atklātu un novērstu konkurences kropļojumus, kas ierobežo uzņēmumu vienlīdzīgu sāncensību.

Uzraudzības noslēguma ziņojums tiek publiskots, ja to neliedz informācijas pieejamības ierobežojumi un ja informācija par tirgu, kas iegūta papildus pārkāpuma konstatēšanai vai nekonstatēšanai, uzskatāma par būtisku.

Sabiedrības līdzdalības iespējas

*Anonīmas ziņošanas iespēja Konkurences padomes interneta vietnē:
<http://www.kp.gov.lv/lv/tipoffs>*

Informēt Konkurences padomi par iespējamiem pārkāpumiem vai saņemt konsultāciju iespējams gan klātienē (iepriekš piesakoties), gan telefoniski (arī neatklājot savu identitāti).

Konkurences padome

Brīvības 55, 2.korp.,
Rīga, LV-1010,
Tālrunis: +371 67282865
Fakss: +371 67242141
E-pasts: pasts@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

[@KPgovLV](https://twitter.com/KPgovLV)

[Konkurences padome](https://www.facebook.com/Konkurences.padome)

[Latvijas Konkurences padome](https://www.linkedin.com/company/konkurences-padome)

[Konkurences padome](https://www.youtube.com/Konkurences.padome)